

Nagy Erika

Nyelvtanból Ötös

A magyar nyelvtan érthetően
kicsiknek és nagyoknak

www.magyarnyelvtan.hu

Tartalom

1. Alapfogalmak.....	6
2. Szófajok.....	13
3. Névszó.....	14
4. Főnevek.....	16
5. Melléknevek.....	26
6. Számnevek.....	30
7. Névmások.....	34
8. Igék.....	36
9. Határozószavak.....	39
10. Igenevek.....	40
11. Indulatszók.....	43
12. Viszonyszók.....	43
13. A viszonzyszavak összefoglaló táblázata.....	47
14. Mondattan.....	48
15. Mondatfajták.....	51
16. Állító és tagadó mondatok.....	61
17. Az egyszerű mondat részei.....	62
18. Alany.....	63
19. Állítmány.....	66
20. Tárgy.....	68
21. Határozó.....	71
22. Jelző.....	82
23. Mondatelemzés.....	85
24. Összetett mondatok.....	90
25. Mellérendelő mondatok.....	92
26. A mellérendelő mondatok írásbeli jelei.....	99
27. Alárendelő mondatok.....	100
28. Alanyi mellékmondatok.....	102
29. Tárgyi mellékmondatok.....	103
30. Határozói mellékmondatok.....	104
31. Jelzői mellékmondatok.....	112
32. Állítmányi mellékmondatok.....	116

33. Mondatrend.....	121
34. Többszörösen összetett mellékmondat.....	124
35. Szóképzés.....	127
36. Igéből képzett igék.....	129
37. Névszóból képzett igék.....	138
38. Igéből képzett névszók.....	140
39. Névszóból képzett névszók.....	142
40. Igenevek képzői.....	146
41. Ragok.....	148
42. Az igék ragozása.....	149
43. Igeidők.....	152
44. Határozói ragok.....	156
45. Jelek.....	163
46. A toldalékok sorrendje.....	169
47. Szójegyzék.....	170

A magyar nyelvten alapjai

A magyar nyelvten egyszerű dolog, csupán meg kell érteni a szabályait.

A nyelvten azt jelenti, hogy a szavakat a megfelelő sorrendben és módon rakjuk egymás mellé. A szavakat azért kell helyesen elrendezni a beszédben és az írásban is, hogy a gondolatainkat át tudjuk adni más embereknek, akik ezeket megértik.

A nyelvten megmutatja, hogyan kell a szavakat helyesen használni, hogy gondolatainkat pontosan el tudjuk mondani. Azért fontos jól ismerni, mert ha a szavakat valaki nem helyesen fűzi össze, akkor nem fogják érteni, amit mondani akar.

Pl. Gyerek kertben a játszik a.

Ha valaki nem tudja a nyelvten, akkor értelmetlen vagy félreérthető mondatokat fog mondani.

Mielőtt bővebben beszélnek a nyelvtanról és annak felépítéséről, nézzünk meg egy pár kifejezést, hogy mit is jelentenek ezek. Ugyanis ahhoz, hogy megértsünk bármilyen tárgyat, értenünk kell az adott tantárgyban használt szavakat.

Nyelv: A nyelv az az eszköz, amivel az emberek a gondolataikat szóban és írásban kifejezik. A nyelv hangokból, szavakból, mondatokból, és ezek használatának szabályaiból épül fel. A nyelvnek az a célja, hogy az emberek ki tudják fejezni magukat, meg tudják értetni magukat másokkal, ki tudják cserélni a gondolataikat. Mi a magyar nyelvet használjuk.

Anyanyelv: Az a nyelv, amit a gyermek születésétől fogva hall az édesanyjától, és ezért elsőként ő is ezt tanulja meg.

Szó: Nyelvünknek azt a kis egységét, aminek jelentése van, szavaknak nevezzük. A szavak hangokból (ha kimondjuk) vagy betűkből (ha leírjuk) állnak. Minden szónak van jelentése. Amikor elolvasunk vagy meghallunk egy szót, akkor annak a szónak a képe megjelenik a fejünkben.

Például ha azt olvassuk, hogy **alma**, akkor a gondolatainkban megjelenik egy alma képe. Talán még az ízét is érezzük a szánkban.

Viszont ha csak összevissza betűket rakunk egymás mellé, aminek nincs jelentése, akkor az nem szó, csak egy betűsor.

evoitadzésárip

A szavak hangokból vagy betűkből állnak. Ha kimondunk egy szót, akkor hangokat mondunk, ha leírjuk a szót, akkor betűket írunk.

**Vannak olyan szavak, amik valakit vagy valamit
megneveznek.**

**Ezeket főneveknek hívjuk. Pl.: Kati, Pisti, asztal,
szék stb.**

FŐNEVEK

Kati

Pisti

asztal

szék

Elsőként nézzük a névszót.

A névszók élőlényeket, tárgyakat, kézzel nem megfogható dolgokat, vagy ezek milyenségét, mennyiségét kifejező szavak. Több szófaj összefoglaló elnevezése.

Ha egy élőlényről beszélünk, például egy kutyáról, akkor azt a névszók csoportjába soroljuk. Az is egy névszó, ha megmondjuk, hogy hány kutyáról beszélünk. Tehát megmondjuk a mennyiségét.

Nézzünk pár példát névszókra: cica, város, autó, egér, fa, szerelem.

cica

város

autó

egér

szerelem

**A névszókon belül 4 szófajt
különböztetünk meg.**

NÉVSZÓ	FŐNÉV
	MELLÉKNÉV
	SZÁMNÉV
	NÉVMÁS
IGÉK	
HATÁROZÓSZAVAK	
IGENEVEK	
INDULATSZÓK	
VISZONYSZAVAK	

Az első ezek közül a főnév.

A főnevek azok a szavak, amik valakit vagy valamit megneveznek. Egyszerűen csak megadják egy dolognak a nevét, elmondják, hogy minek neveznek egy bizonyos dolgot. Mi az a szó, amit annak megnevezésére használunk. A főnevek kimondásakor mindig valaki vagy valami jelenik meg előttünk. Valakinek vagy valaminek a neve.

A főnevekre a *ki?*, *mi?*, *kit?*, *mit?*, *kiket?*, *miket?* kérdőszavakkal kérdezünk.

Ha meg akarjuk tudni, hogy milyen szófajú a szó, akkor csak feltesszük a kérdést: *ki?* És ha a kérdésünkre értelmes választ kapunk, például Zoli, akkor tudhatjuk, hogy az egy főnév.

Példák:

Kati süteményt eszik. (**Ki** eszik süteményt?

Válasz: Kati)

Az autó nagyon gyors. (**Mi** nagyon gyors?

Válasz: az autó)

Nagyon szeretem **a barátaimat**. (Kiket szeretek nagyon? Válasz: a barátaimat)

Az asztalokat vigyétek a helyére! (Miket vigyünk a helyére? Válasz: az asztalokat)

**A főnevek segítségével nevezzük meg
például az embereket is.
(Lili, Zoli, Tamás, anya)**

Lili

Zoli

Tamás

anya

**Megnevezünk velük állatokat
(tigris, katicabogár, cica),**

tigris

katicabogár

cica

növényeket (fa, tulipán, rózsa),

fa

tulipán

rózsa

A tulajdonnév a főnevek egyik csoportja. Valakinek vagy valaminek a saját külön elnevezése, önálló neve.

Például Kiss Kitti, József Attila, Magyar Televízió, Duna stb. A tulajdonnév olyan főnév, amely valakinek vagy valaminek a saját, csak rá jellemző nevét adja meg. Ezek egy bizonyos személyre, állatra, tárgyra mutatnak rá, és megmondják, hogy mi a saját neve. (Hogy hívják azt a dolgot vagy személyt.)

A **Duna** tulajdonnév, mert ez nem csak egy folyó, hanem ez egy konkrét folyó neve.

Duna

József Attila is egy tulajdonnév, mert ez nem csak egy férfi, hanem egy konkrét személy neve.

Móricz Zsigmond Általános Iskola is egy tulajdonnév, mert ez egy meghatározott iskola neve.

A köznév a főnevek másik csoportja. Több hasonló dolog közös, általánosan megnevezett neve.

Pl.: autó, ember, város stb.

autó

ember

város

A közneveknél nincs pontosan kiemelve, hogy melyik kutyáról van szó, melyik emberről, épületről vagy folyóról beszélünk, csak általánosságban adják meg, hogy melyik dologra gondolunk.

(bármelyik ember, bármelyik kutya, bármelyik épület stb.)

A közneveket több hasonló dologra vonatkozva közösen, együttesen használjuk, nem úgy, mintha csak **egy valamit** neveznék meg.

Például a „vár” szót bármelyik várépületre használjuk, nem úgy, mintha a Budai várról beszélnék, mert ez csak egyetlen épület saját neve, vagyis nem köznév, hanem tulajdonnév.

Mondattan

Beszédünk és írásunk mondatokból épül fel. Ha kommunikálni szeretnénk valakivel, akkor mondatok segítségével adjuk át gondolatainkat másoknak.

A mondat egy teljesen lezárt gondolat, ami szavakból épül fel. Ha a mondatot leírjuk, akkor az első betűjét mindig nagybetűvel írjuk, és írásjelet teszünk a végére. Ez lehet pont, felkiáltójel vagy kérdőjel. Ha a mondatot kimondjuk, akkor a hangsúllyal jelezzük a végét.

Például:

Pisti ír.

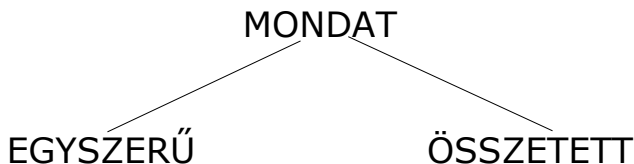

Ne csináld ezt!

Jó idő van odakinn?

A mondatokat két csoportba soroljuk.
Vannak egyszerű mondatok és összetett mondatok.

Egyszerű mondatnak nevezzük azokat a mondatokat, amik egy tagmondatból állnak. Több fajtája létezik.

a, Amikor csak alany és állítmány van a mondatban, akkor azt **tőmondatnak** hívjuk. Például: Kati főz.

b, Amikor az alanyon és az állítmányon kívül még más mondatrész is szerepel a mondatban, akkor azt **kibővített mondatnak** hívjuk. Például: Kati levest főz.

c, Amikor vagy az alany, vagy az állítmány hiányzik, akkor azt **hiányos mondatnak** nevezzük. Például: Levest főz.

d, Amikor hiányzik az alany és az állítmány is, akkor azt **tagolatlan mondatnak** hívjuk. Például: Segítség!

Most nézzünk pár mondatot, és elemezzük őket!

A kertben tavasszal nyílnak a lila virágok.

Először az állítmányt keressük meg.
Meggérdezzük: mit állítunk? A válasz: nyílnak.
Akkor ezt aláhúzzuk dupla vonallal.

A kertben tavasszal nyílnak a lila virágok.

Aztán megkeressük a mondat alanyát.
Meggérdezzük: mik nyílnak? A válasz: virágok.
Ezt egy vonallal húzzuk alá.

A kertben tavasszal nyílnak a lila virágok.

Tovább kérdezzük: mikor nyílnak a virágok? A
válasz: tavasszal.
Ez egy időhatározó. Tehát aláhúzzuk hullámos
vonallal.

A kertben tavasszal nyílnak a lila virágok.

Aztán megkérdezzük: hol nyílnak tavasszal a virágok? A válasz: a kertben. Ez helyhatározó. Akkor ezt is hullámos vonallal húzzuk alá.

A kertben tavasszal nyílnak a lila virágok.

Még egy utolsó kérdésünk van: milyen virágok nyílnak a kertben tavasszal? A válasz: lila. Tehát ez minőségjelző. Ezért pontozott vonallal húzzuk alá.

A kertben tavasszal nyílnak a lila virágok.

És már készen is vagyunk a mondatelemzéssel.

Kapcsolatos mondatok

A kapcsolatos mondatok tagmondatai között egyszerű, természetes összefüggés, kapcsolat van.

A tagmondatokat összefűzhetjük kötőszó nélkül vagy kötőszóval.

Gyakoribb kötőszavak: *és, s, is, meg, se, sem stb.*

Például:

Fúj a szél,

és az eső is esik.

Én is megyek,

te **is** jössz.

Se nem írsz,

se nem telefonálsz.

Nóra levelet ír,

Kati **meg**
könyvet olvas.

Nem csak
mondani kell,

hanem meg is
kell tenni.

Elénekelte a dalt,

s elégedetten ment
le a színpadról.

Névszóból képzett névszók

Alapszó	Képző	Képzett szó	A képzett szó jelentése
lakat fog gyógyszer	-s -ász -ész	lakatos fogász gyógyszerész	foglalkozás
domb hegy	-ság -ség	dombság hegység	gyűjtőnév
igaz kedves	-ság -ség	igazság kedvesség	elvont fogalom
Jani Évi fiú füzet	-ka -ke -cska -cske	Janika Évike fiúcska füzetecske	kicsinyítés, becézés
Kiss Péter Kovács János	-né	Kiss Péterné Kovács Jánosné	asszonynév

A barátom apukája **lakatos**.

Megfájdult a szemem, ezért elmentünk a **szemészhez**.

Földrajz órán a **hegységekről** tanultunk.

hegység

fogorvos

fiúcska

Évike

Példák:

Mindig győz az **igazság**.

A családomra jellemző a **kedvesség**.

Megkértem **Évikét**, hogy adja kölcsön a tollát.

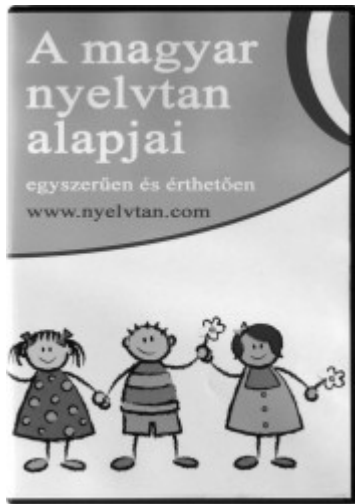
Az anyukám neve **Szabó Péterné**.

Piri mindig azt mondja a füzetére, hogy **füzetecske**.

A **fodrász** szépen levágta a hajamat.

Elkészült
A magyar nyelvtan alapjai
oktató DVD

A **Nyelvtanból Ötös** című könyv már kapható DVD formájában is. Ebben a DVD-ben nem csak a példák, képek, hanem a hang is segíti a nyelvtan megértését.

Rendeld meg A magyar nyelvtan alapjai oktató DVD-t!

www.magyarnyelvtan.hu